

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniki prostori:
2087 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2087 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV. Cena lista \$6.00 Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., petek, 6. maja (May 6), 1932. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 108

Pred novo redukcijo v jeklarski industriji

Tej redukciji bodo nedvomno sledile nadaljnje v drugih industrijah

Pittsburgh, Pa. — (FP) — U. S. Steel korporacija, ki določa meze in cene v jeklarski industriji, namerava ponovno odrediti mezo redukcijo za deset odstotkov. Prvo redukcijo je uveljavila 1. oktobra prejšnjega leta.

V plavžih in tovarnah te korporacije dela krog 175,000 delavcev. Kakor hitro bo uveljavila redukcijo, ji bodo v tem sledile tudi ostale jeklarske kompanije kot Bethlehem Steel, Republic, Jones & Laughlin, National, Youngstown Sheet & Tube in druge.

Prizadeti bodo nadalje rudarji, ki delajo v premogovnikih, katere kontrolira U. S. Steel Corp. in druge jeklarske kompanije, rudarji v železnih rudnikih v Minnesoti in mornarji, zaposleni na parnikih, ki prevažajo železno rudo po jezerih in rekah, kakor tudi železničarji na železnih kot so Bessemer & Lake Erie ter druge, ki jih lastuje jeklarski trust.

Običajno tudi avtomobilске kompanije in industrija kavčuga sledi vzgledu jeklarskega trusta glede meznih redukcij. Izgleda, da se bodo morali ameriški delavci, ki doslej še niso bili vrženi na cesto, pripraviti na nadaljnje znižanje življenskega standarda.

Jeklarska industrija bo potem plačevala 32 centov na uro, ali \$3.20 za deseturno delo. Ako bi delavci po kakšnem čudežnem akciji delali šest dni na teden v jeklarski tovarni, tedaj bi njegov tedenski zaslužek znašal \$19.20, s katerim bi moral skrbeti za svojo družino, ki je v jeklarskih naselbinah navadno velika.

Zaposlenost v jeklarski in železarski industriji, kot pokazujejo vladne številke je bila 48% pod normalno v mesecu marecu, vsota izplačane meze pa 65% nižja kot v istem mesecu l. 1926, ki se smatra za normalno leto aktivnosti v tej industriji.

Ko je bila odredjena prva redukcija v prošlem oktobru, je U. S. Steel korporacija poudarjala, da bo to ugodno vplivalo na stabiliziranje zaposlenosti. To se ni zgodilo in ta in druge velike jeklarske družbe nadaljujejo z redukcijami delavcev.

Havajski obtoženci prosti! Honolulu, Havaji, 5. maja. — Poročnik Thomas H. Massie, njegova tačca Granville Fortescue in dva pomorščaka so bili večeraj obsojeni na 10 let zapora zaradi umora mladega Havajca, ki je posilil Massiejevo ženo. Se tisto uro, ko je sodnik Davis izrekel sodbo, je guverner L. M. Judd znižal zaporno kazen na eno uro, katero je četrtiča odredila v njegovi palači, nakar so bili prosti. Tako se je zaključil senzični havajski proces, ki je zbudil pozornost vsega sveta.

Massiejeva tačca odpotuje takoj v Združene države. Massie in dva pomorščaka bodo kmalu premešeni s Havajskih otokov. Kakor poročajo, je guverner Judd oprostil obsojence na silen pritisk iz Amerike.

Nemški bankir izvršil samomor Berlin, 5. maja. — Bankir Karl Blum, proti kateremu je bila uvedena preiskava radi kršenja bančnih zakonov, si je večeraj končal življenje s skokom raz okna v petem nadstropju nekake tukajšnjega poslopja.

Sovjetska produkcija olja porasla za 10 odstotkov Moskva, 5. maja. — Produkcija olja v Sovjetski uniji je v prvem četrtletju 1932 znašala 35,469,833 sodov (42 galon na sod), kar je 10.6 odstotkov več kot lani v tem času.

NEMCIJA RAZPUSTILA ATEISTIČNA DRUŠTVA

Hindenburg pravi, da je bilo to potrebno, ker so te organizacije ogrožale krščansko moralno in kulturo

Berlin, 5. maja. — Predsednik Hindenburg je večeraj izdal dve zaslilni naredbi, da vlada razpusti vse organizacije militarističnega značaja in komunistične ter ateistične organizacije, ki vodijo protiversko agitacijo.

Prva naredba se nanaša na ono, ki je bila izdana proti Hitlerjevemu sunkovnim četam. Fasisti so potem zahtevali razpust ostalih napol militarističnih organizacij, republikanskega Reichsbannerja in jeklenočelardarjev.

Druge naredba je naperjena proti Mednarodni organizaciji proletarskih svobodomislicev in proti vsem pridruženim društvom. Predsednikovo pojasnilo se glasi, da je bila ta akcija potrebna, ker so komunistične organizacije in ateistična društva vodile aktivnosti, s katerimi so hoteli "izpodkopavati temelje krščanske kulture in morali ter tako zgraditi podlago za boljše revolucijo". V smislu nemške ustave mora država protektirati versko svobodo.

Dunajčan izumil aparat za soplece

Naprava bo vrnila soplecem vid. Prve preizkušnje uspele

Dunaj, 5. maja. — Joseph Gartlaruber, dunajski arhitekt, je izumil aparat, ki bo omogočil, da bodo slepci dobili vid. Svoj izum je večeraj preizkusil pred grupo zdravnikov in časopisnih poročevalcev.

Gartlaruberjeva naprava bazira na principu, da ljudje prav za prav ne vidijo s svojimi očmi, ki so le naravne električno-fotografske stanice, katerih delovanje povzroča različne svetlobne napetosti. On sklepa, da osebe, ki so oslepele v sled defektov na očeh in optičnih živcih, lahko vidijo s pomočjo umetne naprave.

S pomočjo slepega zdravnika dr. Fritz Guggija je Gartlaruber izdelal aparat, ki sprejema električne valove svetlobe kot očesna leča in jih potem oddaja po živcih v možgane. Neki osebi s normalnim vidom so na preizkušnji zavezali oči in ji potem nataknili aparat. Ta oseba je potem izjavila, da je lahko razločevala med temo in svetlobo, ko so luči ugasnili in spet prižgali. Neka ženska, ki je slepa že štirideset let, je tudi rekla, da je videla razliko med temo in svetlobo, neki deloma slep možki pa je izjavil, da je razločeval predmete, ki so bili postavljeni tri čevlje pred njim.

Kanadski rudarji odklonili redukcije

Pogajanja o novi pogodbi se bodo obnovila

New Glasgow, Nova Skotija. — Ker je konvencija zavrgla predlog operatorjev glede redukcije meze, so se delegati, ki so zastopali 12,000 rudarjev v Novi Skotiji, vrnili domov.

Posebni komitej 26. premo-govnega distrikta UMWA, ki je razpravljal o predlogu operatorjev, da se dnevna meza zniža za deset odstotkov, pri akordnem delu pa za 12.5%, je pred zaključkom podal svoje poročilo, v katerem odklanja redukcije. Poročilo so delegati odobrili s 109 proti petim glasovom.

V smislu tega poročila je pot za nadaljnja pogajanja med operatorji in zastopniki rudarjev odprta. Izvršni odbor 26. distrikta, kateremu načeljuje D. W. Morrison, bo nadaljeval s pogajanjimi glede nove pogodbe z uradniki Dominion Steel & Coal korporacije na bazi zahtev, ki so bile odobrene na rudarski konvenciji v Sydneyu prošle leto.

Eksekutivni odbor je bil dalje instruiran, naj zahteva zakonodajo, katere naj bi preprečila nastanitev obrata v štirih premo-govnikih omenjene korporacije. Ako bo korporacija ustavila obrat, bi več sto rudarjev izgubilo delo.

Rezultat pogajanj bo kasneje predloženo rudarjem, da o njem glasujejo. Ako bo večina glasovala proti, tedaj bodo rudarji pozvani na stavko.

Tekstilni sprejeli redukcije

Bojazen pred stradanjem odgovorna za akcijo

Lawrence, Mass. — (FP) — Na javnem shodu, kakršnega ne pozna zgodovina tukajšnjega delavskega gibanja, je krog dvatisoč tekstilnih delavcev odglasovalo za redukcijo meze, ako bo American Woolen Mills nadaljeval s obratom. Poleg tega so apelirali tudi na mestno vlado, naj zniža davke tekstilni firmi.

Predlog glede redukcije je bil sprejet brez vsake opozicije. Nič hudega razen delavcev, ki so zaposleni v tovarni omenjene družbe, ni mogel priti v zborovalno dvorano. Celotno radikalne skupine in člani delavskih unij, ki so bili navzoči, niso dvignili nikakega protesta. Shod je bil sklican potem, ko je družba naznanila, da bo ustavila obrat, kakor hitro bo izvršila prejeta naročila, vsa prihodnja naročila pa bo transferirala v svoje tovarne v Ayersu.

Zupan William P. White je na konferenci v uradu tekstilne družbe izjavil, da je naklonjen znižanju davka, ako bo kompanija obdržala na delu sedanje število delavcev. Ker je brezposelnost občutna in ima mesto sedaj na podporni listi krog deset tisoč oseb, je bojazen pred stradanjem prisilila delavce na sprejetje redukcije.

PREMIJE MED KITAJSKO IN JAPONSKO

Dokument, ki določa končanje sovražnosti v Sangaju, so podpisali tudi zastopniki drugih držav. — Dva japonska pomorščaka ubita pri eksploziji granate. Japonsko pojasnilo o navalu na mednarodno naselbino

Sangaj, 5. maja. — Premirje med Japonci in Kitajci, ki določa ustanovitve sovražnosti, je bilo danes jutraj podpisano. Zadevni dokument je bil poslan v tri bolnišnice, da se je dobilo podpise glavnih delegatov, ki se tam zdrave.

Sigemitsu Uyeda, japonski delegat, je bil ranjen pri eksploziji bombe, katero je vrgel neki Korejec na stolišče, s katerega so japonski uradniki in vojaški častniki opazovali militaristično paradno pred par dnevi. Načelnik kitajske delegacije se tudi nahaja v bolnišnici v sled poškodb, katere je dobil, ko so v njegovo stanovanje vdrla nacionalistični dijaki in ga pretepali.

Štirje inozemski ministri in trije drugi uradniki so tudi podpisali dokument, ki je končal sovražnosti, katere so priče pred štirimi meseci. Poslopje britskega konzulata, v katerem so se vršila mirovna pogajanja, je obkolilo vojaštvo, da tako prepreči morebitne izgrede.

V kitajskem distriktu sta bila večeraj ubita dva japonska pomorščaka, neki drugi pa je bil težko ranjen. Pomorščaki so pregledovali granato, katere jim je izročil neki Kitajec, ki je dejal, da je granato pobral na cesti. Granata je eksplodirala in ubila Japonce, Kitajec pa je izginil neznanokam.

Poveljstvo japonskega brodograjskega podjetja v Sangajskih vodah je večeraj pojasnilo naval na mednarodno naselbino, katerega je odбил oddelek ameriškega 81. pehotnega polka. Poveljstvo pravi, da so bili Japonci primorani uprizoriti naval, ker so jih Kitajci izsivali. Slednji so metal kamenje na pomorščake, ki so se nahajali na nasprotnem bregu potoka Soochow.

C. H. Ahn, ki je bil 29. aprila aretiran in osumljen zveze s bombnim napadom na japonske uradnike in vojaške častnike, pri katerem je bila ena oseba ubita in pet drugih težko ranjenih, je na glodovni stavki že šest dni. Zvedelo se je, da je Ahn živel petnajst let v Los Angelesu, Cal., kjer se sedaj biva njegova žena in pet otrok. Otroci so ameriški državljani.

Polica obtožen umora

Chicago, 5. maja. — Polica Frank Gorman je bil obtožen umora, ker je ustrelil svojega prijatelja James Mahoneyja. Slednji je skušal posredovati, ko se je Gorman zapletel v preprič z nekim zamorcem, nakar ga je polica ustrelil. Gorman je storil dejanje v pijanosti.

Delavski "voditelji" zahtevajo pivo

Brezposelnost bodo vodili v "pivski" parad, obsojili pa so akcijo za brezposelnostno podporo

New York. — Na seji new-yorske centralne unije, katero dominirajo tamanitski politiki, so se krohotali bogovi, ko je prišla točka o vprašanju piva in akcije za brezposelnostno podporo. Eksekutiva dobro plačanih poslovnih agentov in unijskih voditeljev je delegatom priporočala, naj se izrečejo za "pivsko" parad, katero organizira župan Walker. Le par delegatov je temu ugovarjalo, večina pa je s burnimi vzlici odobrila proposicijo.

Tako bodo sestradani delavci imeli priliko dati duška zahtevi za — pivo. Obenem je eksekutiva centralne unije vehementno obsodila akcijo za brezposelnostno podporo. Akcijo so pred več tedni organizirali socialisti in pritegnili v "konferenco ADF za brezposelnostno podporo" tudi nekatere unije, ki pripadajo Ameriški delavski federaciji.

Na zahtevo tamanitskih unijških voditeljev je predsednik federacije Green pooblastil svojega zastopnika v New Yorku, naj to gibanje preliče. Rezultat te "preiskave" je, da je akcija navajana za "komunistično" in unije so posvane, da takoj pretrgajo stike s tem gibanjem, "ki je nasprotno američnim Ameriške delavske federacije."

Srednjeevropske razmere v južnih državah

Tekstilni delavci prejajajo "pivske" plače

New York. — (FP) — V tekstilni industriji na jugu se dvigajo alične razmere kot so ob razstajale pred sto leti ob prihodu industrializma bodisi v Angliji, kjer so v obupnosti tkalec razbijali stroje in tovarne, ali pa v Ameriki.

To pokazuje informacije o plačah in delovniku, ki jih je zbrala Labor Research asociacija. Da je tekoča kriza pahnila tekstilne delavce na jugu na nivo kitajskih kulijev, je razvidno iz teh-le podatkov:

V tekstilnih tovarnah v Augusti, Fla., in okolici prejajajo za 60 ur dela na teden od \$3.50 do \$4.

V High Pointu, N. C., je neki izučen tkalec zaslužil v štirih dneh \$4.40. Ima ženo in šest otrok.

V kompanijskih kemпах v okolič Columbia, Ga., žive po tri in štiri družine v enem stanovanju. "Ljudje prosijo grahljaj kruha od hiše do hiše." Nedavno so bile plače ponovno reducirane od 10 do 30%.

V Salisbury, N. C., kjer so prednice bogatih kompanij, delavci prejmejo na plačini dan le izkaz, ki pokazuje, koliko so se doželi v kompanijskih prodajalnah. Radi začne suspendije so vsi delavci živeli "na pu", sedaj pa morajo ta dolg odplačevati. Plačilni dnevi brez plače...

V Greenville, S. C., so bile od 1928 plače utrgane za 40%. Povprečna tedenska plača v tem kraju je sedaj manj kot \$6 za 60 ur dela.

V Greensboro, N. C., prejajajo tkalci za 55 ur dela na teden od \$2.60, \$4.50 in do \$5. — Te plače niso v Indiji ali na Kitajskem, ampak na ameriškem jugu.

Beja v Los Angelesu

Los Angeles, Cal. — A. C. Price, načelnik združenih milošinskih organizacij, pravi, da ima sedaj krog 125,000 oseb na podporni listi. V apelu na mestno upravo in bogatine naglašala, da bo blagajna kmalu izrpana, ker so se prošnje za podpore v tekočem letu v primeri s prejšnjim podvojile.

THOMAS POZIVA ADMINISTRACIJO NA AKCIJO

V pismu svari predsednika pred prihajajočimi nemiri sestradanih delavcev. Zahteva vladno podporo

Washington. — (FP) — Norman Thomas se je pismeno obrnil na predsednika Hooverja, od katerega zahteva pojasnila, zakaj se njegova administracija ne zane v interesu brezposelnih. Socialistični voditelj svari predsednika, ker njegova vlada tira sestradane monije v obup in nasilje.

"V tej krizi ste prevzeli vodstvo, kateremu se ne more izogniti noben predsednik," pravi Thomas. "To vodstvo pa je do zdaj popolnoma ignoriralo direktno pomoč desetim milijonom brezposelnih. Na svojih potovanjih po Ameriki sem se prepričal, da kolikor se tle vladne pomoči, bodo morali brezposelni na 4. julija večinoma podirati le patriotične govore. Vlada Združenih držav jim ne nudi ničesar, pač pa jih tira v naročje nemirov in stradanja."

Nato navaja ničevne rezultate rekonstrukcijske korporacije in pravi, da je sedaj vsakemu jasno, da ne bo stimulirala blaginje in pripomogla do zaposlitve delavcev. Ravno tako je tudi jasno, da privatna miloščina ni in ne more biti kos situaciji, občne in mesta pa so večinoma na robu bankrota in ne morejo dobiti niti kredita za financiranje pomočnih akcij.

"Federalna vlada se nahaja v boljši poziciji in lahko kontrolira fiskalni sistem in ima moč obdavčiti dohodke in dedščine kot je nima nobeno mesto in le par držav. Tudi svestni kredit je veliko boljši kot pa krajevni vlad."

"Kljub temu pa vaša administracija in kongres razpravljata o balanciranju budžeta brez vsakega upoštevanja potreb brezposelnih. Aproprirali ste velike vsote denarja za to in ono, le za pomočno akcijo in javna dela ne. Vi ste pomagali zbirati denar za vojno proti Nemčiji, ne limate pa sredstev za vojno proti brezposelnosti in našim slumom. Našli ste tudi pota za garantiranje bondev železnicam in poskrbeli za stanje bank, milijoni brezposelnih se pa pomikajo na rob skrajnega stradanja. Ali želite res toliko časa odlašati, da sprejmete množice, ne s besedami, ampak s revolucijam valed slepega obupa?"

"Naj vas zagotovim, da namen tega pisma ni retorika. Zahtevam pa definitivnega in specifičnega odgovora. Mogoče najlagi odgovorite, ako poveste, zakaj ste odklonili zahtevo za takojšnjo apropiacijo pol milijarde za direktno pomoč in pet milijard za financiranje javnih del."

Socialistična kampanja v Knoxville

Knoxville, Tenn. — Lynn Hall je otvoril reorganizacijsko kampanjo, da privade bivše člane spet v socialistično organizacijo. Pred par leti je imela socialistična stranka v tem mestu nad 300 članov. V kampanji je tudi Murray Baron, ki je reorganiziral socialistično stranko v West Virginiji.

Tornado udaril Havano

Havana, Kuba, 5. maja. — Tornado, ki je večeraj prihrumel nad mesto, je napravil veliko materialno škodo. Človeških žrtvic ni bilo, toda vetrovni vrtnici so odkrivali strehe ter lomili in podirali drevesa.

34,755,410 radioparatov na svetu

Washington, D. C., 5. maja. — Število radioparatov, ki so v rabi po vsem svetu, znaša 34,755,410 po mnenju izvedencev v sveznem trgovinskem departementu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKA NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naslovnik: na Zbirnišni ulici (Luzerna) v Kansasu, 25.00 na leto, 25.00 na pol leta, 12.50 na četrt leta; na Chicago in Cleveland 27.50 na leto, 13.75 na pol leta, na Los Angeles 25.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada: \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena glasila po dopolnitvi: Rokovila se ne vrača.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Kadar se vna, kar ima stik s letom:

PROSVETA

207-09 South LaSalle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

122

Datum v shranje, na primer (March 21, 1922), poleg tega ima na naslovni strani, da vam je s tem datumu potrebno. Posvetilo je prebrano, da se vam list ne vrne.

Obupni glasovi iz Wall Streeta

Finančne kolone v velikih ameriških dnevnikih so suhoparne za čitanje, so pa podučne za vsakogar, ki hoče uspešno zasledovati anarhično stanje ameriških financ in gospodarstva. Ako znaš čitati med vrsticami, lahko najdeš marsikaj zanimivega, a zdaj pa zdaj zazveni tudi bolj odprto ton, ki vleče bolj na glasove mrtvaškega zvončka. . . . Eno je gotovo: v finančnih kolonah dandanes ne najdeš besno-radostnega jazza, niti piknika, niti avtorske muzike.

Wall Street, ta slavna newyorška ulica, ki je središče ameriških, ako ne svetovnih "visokih financ", ima v službi veliko armado "finančnih ekspertov", ki pišejo članke za večje časopise in magazine in deželi. Na prvi pogled bi se zdelo, da so ti člankarji v službi časopisov; sami pravijo, da so to. Včasih res ne veš, komu služi, ampak to ni tako važno. Glavno je to, da vsi ti pisarji zagovarjajo kapitalizem in najeti so, da v teh tužnih časih "delajo korajžjo" in vsake kvarte napovedujejo konec krize ter povratek "na bolje".

Se lansko leto so ti "strokovnjaki" pisali jako korajžno. Podobni so bili onim tradicionalnim strahopetcem, ki so sami sekajo sredi noči akozi gozd in si žvižgajo, da jih bo manj strah. . . . Tudi wallstreetaki eksperti so veselo žvižgali in kloboasli razne stvari, ki jih sami niso verjeli. Vse je bilo svetlo in fidano; depresija je bila bolj v domišljiji; najbolj časi so tik pred nami. . . .

Letos pa ti možje pišejo precej drugače. Tako čitamo v nekem reklamnem članku tudi sledeče besede:

"Ako se ne pripravlja splošen bankrot dežele, je danes najboljše prilika, kakršne še ni bilo nikdar, da si človek nabavi najboljše delnice po najnižjih cenah. . . ."

Razumete? — Najboljša prilika za obogatitje, kakršne še ni bilo nikdar, s pogojem — ako se ne pripravlja splošen bankrot dežele!

To pomeni, da pisec iz Wall Streeta še obupa. Za svojo zelo optimistično reklamo je postavil zelo pesimistično pogoj, "ako se ne pripravlja splošen bankrot dežele." On sam ne ve več, kaj prihaja — ampak, če ne bo splošnega bankrota, bo "vse dobro".

Bogme slab glas! "Če ne bo splošnega bankrota!" To je nekaj novega. Take besede negotovosti in obupa še niso prišle po brzogovornih žicah iz Wall Streeta v zgodovini Amerike. Kadar lakajji največjih ameriških finančnih oligarhij govorijo o "splošnem bankrotu", mora biti nekaj zelo, zelo gnilega v državi Danaki.

Za ameriške kaline — tudi delavce — ki so do jeseni leta 1929 prisahevali težke milijarde dolarjev legalnih raketirjem v Wall Streetu, je to slaba reklama. Ne bodo kupili lepo potiskane papirja, naj je še tako poceni, če se pripravlja "splošen bankrot"!

Neki politični kritik se repenči, da sta besedi "buržuazija" in "proletariat" tuji za ameriško govorico in ameriško življenje, ki sta se priključili iz Evrope in sploh ne spadata v Ameriko. Da, tuji — ali nič manj tuji Ameriki kakor so besede: kapital, labor, naturalizacija in depresija. Vzemimo besedo "depresija", ki je danes na jeziku vseh Američanov. Priključila se je iz Evrope — in prav nič ne bi smela spadati v ameriško življenje, če bi to življenje res bilo to, kar znači beseda "prosperiteta", ki se je tudi priključila iz Evrope!

Vzemimo republikanstvo in demokratizem. Obe besedi — prva latinskega in druga grškega izvora — značita v bistvu eno in isto: vlado ljudstva. Besedi sta v Ameriki precej udomačeni, namreč — samo besedi. Beseda sama na sebi ne pomeni nič, ako ne predstavlja dejanskega stanja; tega, kar v resnici obstoji. Če sta kdaj prej v Ameriki obstajala buržuazija in proletariat, obstajata danes!

Pri prvomajskih demonstracijah v New Yorku so komunisti nosili napis "Doli s socialisti!" Tako gre propaganda za združenje delavcev!

Kadar magnetje omeje produkcijo, je to business — kadar pa jo skušajo omejiti delavci, je to sabotaža in kriminalni sindikalizem.

Novica iz Rige: V tukajšnji fabriki laži delajo noč in dan in čez uro. . . .

Glasovi iz naselbin

Z obiska na antracitu

Parkhill, Pa. — Ze večkrat sem čitala, da je treba zabeležiti vtise s potovanj takoj ali pa sploh ne, ker menda po daljšem odlašjanju zgubijo vsaj deloma svoj pomen. Da je to res, sem se že sama prepričala, zato pa hočem za enkrat kar precej zabeležiti nekoliko vtisov z mojega obiska na vzhodnem koncu Penna.

Na koncu je ta del Penna prav zares, kajti vlak je sopihal skoro celih osem ur preden smo končno dospeli v Wilkes-Barre, kjer sta me na postaji že pričakovala rojaka Matičič in Vratarič, ki sta mi takoj povedala, da je Forest City oddaljeno še za par ur vožnje s avtom. Na pot seveda nismo bili namenjeni takoj, ker sem bila za soboto večer namenjena v Luzerno, kamor smo s pomočjo Vrataričevega vozila hitro dospeli.

Luzerniške naselbine si nisem imela prilike kdovekoliko ogledati, ker ni bilo dovolj časa na razpolago. Na prvi pogled se zdi prijazna naselbina, vsaj kolikor sem jo mogla videti. Eno tisto blizu mesta Wilkes-Barre, ki je na pram našemu industrijsalnemu Johnstownu prava silka čistote — tam ni opaziti črnega prahu, ki je pri nas vzlic depresiji še zmirom pregot.

Kot po vseh naših naselbinah, ki sem jih imela do zdaj priliko obiskati, sem srečala tudi v Luzernu tisto običajno pečico naših ljudi, ki se trudijo, da vzdržijo pri živčnosti in življenju naše družine in kulturno življenje. Spravili so uspešno na order dramo "Grobovi bodo spregovorili" in Vrataričeva hčerka in sinček sta podala pred igro lepo izjavljeno deklaracijo. Med igralci so bili tudi mladi ljudje, ki so se potrudili z dobro igro varjavo slovenščine, kar je priznanja vredno zanje in za one, ki se trudijo zainteresirati naš mladi tu rojeni svet v naše stvari. Naše želje so tudi tukaj napravile name vtis agitnosti in volje do delovanja za skupno stvar in upam, da jim bodo naši možki pomagali pri njih delovanju z vso potrebno vzajemnostjo.

Večer med našimi ljudmi mine hitro in navadno se zdi zmirom prekratke. Tudi v Luzernu nam je čas bežal prebrzo in ko maj smo se nekoliko pogovorili in pozabavali, že je bilo treba misliti na nadaljnjo dolžnost — na razstavek. Pred dvorano je čakal Tony Zaitzov avto, s katerim smo se mislili odpeljati v Forest City še isti večer. Isti večer je končno pomešilo nedeljo jutraj, kajti na domu rojaka Matičiča je čas mineval tako naglo, da se je bilo treba kar na hitro posloviti in odrinili naprej. Vožnja v zgodnjem jutru je bila prijetna, ker nas je bila zbrana dobra družina in smo si s pogovori preganjali spanec.

Kljub temu, da smo se spravili k počitku krog treh jutraj, smo se vedri in zadovoljni sbrali v nedeljo pred poldnevem na konferenci družtev SNPJ v Forest Cityju. Razprave so bile zanimive in so pokazale, da se članstvo zaveda pomena federacije. V federacijo, ki je štela doslej devet društev, je vstopilo ta dan še angleško govoreče društvo True Pala iz Luzerna. Konferenca se je morala zaradi popoldanskega shoda, oziroma priredbe, kmalu zaključiti in tako tudi to pot ni bilo časa za razgovorjanje s rojaki, ki so prišli na sejo iz bližnjih naselbin. Samo kratki pozdravi, navedenje imen in spet smo se razšli, da se popoldne kopet epidemio v dvorani pev. društva Zvon.

Popoldanska priredba je bila nad vse zanimiva. Dvorana je bila polna občinstva, zunaj je sijal krasen dan, kar je ustvarjalo vsem nedolžno razpoloženje in tamburaški zbor nam je razširil čustva s prijetno melodičnimi komadi. Nastopili so pevci in pevke in zapeli nekaj lepih pesmi v slovenščini in angleščini. Občinstvo jih je za njih dovršene nastope nagradilo s gromkim ploskanjem. Potem je prišla na vrsto kratka igra "Med brati", ki je bila tako dobro uprizorjena, da je bilo smeha na kožo. Največ smeha je povzročil Gostiša, ki je tako spretno opravil z nadležnimi agenti. Ostali igralci in igralke tudi niso zaostajali. Po končanem pro-

gramu se je razvila neprilijena domača zabava, pri kateri sem imela priliko spoznati mnogo rojakov in rojakinj, med njimi precej naših Primorcev, kakor tudi takih, ki so svoj čas živeli v Johnstownu in so tako, naravno, imeli marsikaj povprašati o svojih nekdanjih znanih in prijateljih. Ko smo se ženske naveličale pritičja, smo odšle v zgornje prostore na kratek poseet k rojakinji Dobravci. Od tam pa smo se polagoma razšle vsaka po svojih opravkih. Mene je odpeljal sodrug Zaitz na dom, od tam pa spet kmalu sodrug Rataič na svoj dom, kjer smo nekoliko pokramljali in se zopet kmalu odpravili nazaj k Zaitzovim, ker je bil pri njih prirejen večerni sestanek za sodruge in sodružice ter njih prijatelje. V prijateljskih pogovorih, razpravljanjih o delavskem gibanju in problemih delavstva, nam je večer hitro minil. Razšli smo se zadovoljni, da smo se srečali in spoznali in obenem nam je bilo žal, da je vse tako brž zbežalo mimo nas v preteklost.

V ponedeljek me je peljal sodrug Zaitz nekoliko okrog, da si ogledam zanimivosti Forest Cityja. Soproga je zaprla "štor" za nekaj ur, vzela malega in se nama pridružila. Ker je bil dan precej mrzel, se nismo dolgo mudili. Obiskali smo Pleasant Mount in pa slovensko pokopališče društva SNPJ, ki ga je kupilo članstvo z namenom: nuditi članom in članicam svojega društva svobodno odločanje glede načina pokopa. Pokopališče je v zelo lepem kraju in opazila sem, da gradijo v bližini mavzolej, kar bo dalo slovenskemu pokopališču vsekakor še več veljave.

Na pokopališčih, pa naj bodo še lepša, je žalostno in zato smo se vrnili k živim rojakom. Tekom popoldneva sva s sodrugom Tonijem obiskala družine Čebular, Drašler, Sluga in druge. Oglasila sva se tudi pri županu Muhiču, ki ga je nekoliko mučil revmatizem, a je bil kljub temu dobre volje in je rekel, da z županovanjem nima posebnih prgljav. Na zadnje me je sodrug Tony ostavil pri Pavlovičevih, kamor sem bila povabljena na večerjo. Tu sem trčila s starim rojakom Jevnikom, ki je s svojimi osimimi križi bolj redka prikazen med slovenskimi trpinji v Ameriki — navadno vsakega prej uniči kapitalistično izmaganje. — Pavlovič je rekel, da avta trčila s pristnim "vipavcem", kar se pa meni, pristni Vipavki, ne da kar tako le povedati; četudi nisem vino-pivka; vipavsko vino bi kljub temu poznala!

Večer pri Pavlovičevih je med razgovori o tem in onem hitro minil. V vas so bili namreč prišli rojaki Dobravci, Premec in soproga, ter mra. Petrika in preostali smo vse od zadnje svetovne vojne do današnje depresije. Potem pa je spet pritekel krog vogala Zaitz in naš "piknik" je bil pri kraju. Poslovili smo se s željo, da se še kdaj vidimo.

V torek jutraj pa je bilo treba zares nazaj proti domu. Zopet poslušanje, to pot od gostoljubne družine Zaitz in nato me je Rataičev avto odpeljal proti Scrantonu. Mislim, da mi bo mogoče še spetoma ustatiti se za par ur na Luzernu, toda vlaki vozijo tako, da je treba kar naprej ali pa čakati spet en dan ali kaj. Tudi mi ni bilo mogoče obiskati rojaka Pečariča, ki se nahaja v bolnici v Scrantonu s težko ranjenim očesom. Tako sem se morala zadovoljiti s takojšnjim odhodom, le s sodrugom Rataičem st. sva še nekoliko pokramljala na postaji, dokler ni prišel čas odhoda. — Zdaj pa sem zopet doma in skušam spraviti za seboj še misli, ki silijo nazaj k našim prijateljsko gostoljubnim rojakom v vzhodni Penni. Bodite vsi prav iskreno pozdravljeni!

Anna P. Kravna.

Prvomajska proslava

Milwaukee, Wis. — Na p a c h o smo računali — pričakovali smo, da se bo prvomajske demonstracije udeležilo deset tisoč delavcev in delavk, toda udeležilo se jih je več kot dvajset tisoč. Kapitalistični časopisi so nam jih našli sedemdeset tisoč. Dvajset blokov daleč se je razširjalo množice demonstrantov, s številnimi napisi, skupinami in simboli. Nekdo je nosil napis: "Velebankirji imajo denar, mi pa imamo glasovnice." Na nekem vozu je bila predstavljen Moonjev ječa, pred ječo violice. Pred sprevedom je vozil velik tovorni avto z ogromno sliko, ki je predstavljala vzhajajoče sonce v rdeči zarji — socializem — nov družabni red. — Potem so sledili naši sodruzi iz mestnih in okrajnih uradov iz Milwaukee in West Allisa. Godba, petje, navdušeni vzkliki — milwaukeeški proletariati je pokazal, da koraka zmagovalno naprej, da praznuje pridobljeno zmago in se pripravlja na nove, še večje. Da, Milwaukee koraka naprej. . .

Slovenska skupina je bila skromna, ker se je vršila tisti popoldan proslava v S. S. Turner dvorani. Napravili smo napako, kakor so nekateri povedali že naprej. Od gotove strani se je zahtevalo, da se akcije vna naša napredna društva in se jih pozove na udeležitev demonstracije. Namen je bil, da bi skupno korakali v mesto, se udeležili pohoda in se potem skupno vrnili v dvorano, kjer bi na to otvorili popoldanski program. Pa so drugi preprečili, češ, ne bo prireditvi škodovalo. Toda udeleženci so bili že nazaj v dvorani ob 3.15, torej eno uro predno se je program začel.

Spreved se je pričel pomikati od okrajne palače točno ob 2. pop., slovenska skupina pa je bila nazaj že po 3. uri. Če bi torej imeli v sprevedu kakih 1.000 udeležencev, kar bi pri takem razpoloženju prav lahko dosegli, bi pri povratku prenapolnili dvorano in imeli trojni uspeh. Prihodnjik bi svetoval več previdnosti in razsodnosti.

Popoldanski program se je torej vršil vseeno pozno in pri slabem udeležbi. Nastopili so naši pevski zbori, govore pa se je prelozilo na večerni program.

Zvečer je kot prvi govornik nastopil sod. Pogorelec iz Chicaga, kateri je v polurnem govoru opisal pomen Prvega maja in razmere, v katerih se nahaja sedaj ameriško delavstvo, kakor tudi potrebo razrednega boja in naloge delavstva v teh težkih časih razpadanja kapitalističnega sistema. Svoj prepričevalni govor je končal s pozivom na de-

monstracijo. — Potem je nastopil sod. Pogorelec iz Chicaga, kateri je v polurnem govoru opisal pomen Prvega maja in razmere, v katerih se nahaja sedaj ameriško delavstvo, kakor tudi potrebo razrednega boja in naloge delavstva v teh težkih časih razpadanja kapitalističnega sistema. Svoj prepričevalni govor je končal s pozivom na de-

monstracijo. — Potem je nastopil sod. Pogorelec iz Chicaga, kateri je v polurnem govoru opisal pomen Prvega maja in razmere, v katerih se nahaja sedaj ameriško delavstvo, kakor tudi potrebo razrednega boja in naloge delavstva v teh težkih časih razpadanja kapitalističnega sistema. Svoj prepričevalni govor je končal s pozivom na de-

monstracijo. — Potem je nastopil sod. Pogorelec iz Chicaga, kateri je v polurnem govoru opisal pomen Prvega maja in razmere, v katerih se nahaja sedaj ameriško delavstvo, kakor tudi potrebo razrednega boja in naloge delavstva v teh težkih časih razpadanja kapitalističnega sistema. Svoj prepričevalni govor je končal s pozivom na de-

monstracijo. — Potem je nastopil sod. Pogorelec iz Chicaga, kateri je v polurnem govoru opisal pomen Prvega maja in razmere, v katerih se nahaja sedaj ameriško delavstvo, kakor tudi potrebo razrednega boja in naloge delavstva v teh težkih časih razpadanja kapitalističnega sistema. Svoj prepričevalni govor je končal s pozivom na de-

monstracijo. — Potem je nastopil sod. Pogorelec iz Chicaga, kateri je v polurnem govoru opisal pomen Prvega maja in razmere, v katerih se nahaja sedaj ameriško delavstvo, kakor tudi potrebo razrednega boja in naloge delavstva v teh težkih časih razpadanja kapitalističnega sistema. Svoj prepričevalni govor je končal s pozivom na de-

monstracijo. — Potem je nastopil sod. Pogorelec iz Chicaga, kateri je v polurnem govoru opisal pomen Prvega maja in razmere, v katerih se nahaja sedaj ameriško delavstvo, kakor tudi potrebo razrednega boja in naloge delavstva v teh težkih časih razpadanja kapitalističnega sistema. Svoj prepričevalni govor je končal s pozivom na de-

—Federated Pictures.

John S. Cohen, ki je bil po zvernerju Alabame imenovan za začasnega senatorja namesto umrlega senatorja Harrisa.

lavstvo, naj se organizira, naj strne svoje vrste v socialistični stranki in tako pomaga v boju za boljšo bodočnost delavstva.

Potem je govoril sodrug Hauser, tajnik župana Hoana, kateri se je v ognjevitem govoru bavil z obstoječimi razmerami in o potrebi ter pomenu razrednega boja.

Govorom je sledila spevoigra "Na vasi", katero je uprizoril soc. pevski zbor Naprej. Je to kratka, zanimiva slika iz vsakega fantovskega življenja, z mišnimi narodnimi popevkami in par lepimi prizori, v katerih pa bi bilo lahko nekoliko več živahnosti, posebno v zadnji sliki. Vsekakor pa je predstava ugajala občinstvu, kar se je razvidelo posebno po končani predstavi, ko je občinstvo mirno sedelo in čakalo, da se zastor zopet dvigne. Po zaključku pa je Naprej zapel še enkrat ono staro bojevno pesem proletarijata, "Rdeči prapor."

Zadnji dve uri večera so številni udeleženci, ki so napolnili vse sešede v dvorani, porabili deloma pri plesu, deloma pa pri živahnih prijateljskih razgovorih pri točilnih mizah. V dvorani je vladalo skrajno dobro razpoloženje in veselje, da so udeleženci odnesli od te prireditve lepe spomine. Spartak.

Razne vesti

Bridgeport, O. — Priredba soc. kluba št. 11 in pevskega odseka Naprej dne 30. aprila je nadvse pričakovano izpadla. Igra, deklaracije, pevke kot tudi muzikalne točke mladine so bile dobro izvajane. Udeležba je bila velika in kot se je videlo, je posetnikom ves program ugajal. Veliko jih je bilo navzočih iz zunanjih naselbin — Moon Run, Pa., Glencoe, Piney Fork, Blaine, Neffs in Bellaire, O. Posebno se je odzval Windsor Heights, W. Va. Hvala vsem! Se vidi, da imamo simpatičarje tudi v zunanjih naselbinah.

Drugi dan 1. maja zvečer smo imeli pa dve seji, klubovo in pevskega odseka. Tudi tukaj je bila udeležba velika. Glavni sklep obeh sej je bil, da bomo zanašali ali po potih napredka in kulture. Pri pevskem zboru je sedaj sledeči odbor: Peter Kroflich, pred., Anton Kravanja, tajnik-zapisnikar, Louis Gorenc, blagajnik, Joseph Snoy, tajnik (med klubom in zborom), Frank Matko, pevovodja, Margaret Snoy, organizistinja.

Kar se tiče stavke je vse mirno, vlada pa še veliko pomanjkanje. Organizirane so se pomnožne kuhinje. 450 milijonov se stoji pri Goodyear Tire Co. na račun davkoplačevalcev. Kdaj bo konec stavke, nikdo ne ve. Vsekakor pa, kar smo v času volitev, je treba, da delavci volijo delavske kandidate, da v stavkah ne bo pobojnikov kot so sedaj.

Dne 14. maja ima angleško igro in priredbo društvo št. 640 SNPJ v društveni dvorani. Ker so tudi oni nas posetili, je dobro, da se odzove čimveč posetnikov. Pojdimo jim na roko, ker v skupnosti bomo kaj dosegli. V teh kritičnih časih nas vseh delavska zavest za skupno delo.

Joseph Saoy.

Uradna objava

New York, N. Y. — Ker je jugoslovanski izselniški komisariat s 1. majem t. l. prenehal posloovati, se je v bodoče v vseh zadevah stvareh obračati na jugoslovanski generalni konzulat, katerega naslov je: Royal Jugoslav Consulate General, 1819 Broadway, New York City. Radijo Jančević, gen. konzul.

Charles Darwin

Kakor smo videli, ni povedal nič novega, a način, kako je povedal, je v zvezi s silo, ki so jo imele ostale njegove teorije, odmeval čedalje bolj po vsem znanstvenem svetu. Tako se je z Darwinovim imenom združila evolucijska (razvojna) teorija ali transformizem, teorija, ki je bila že prej na svetu in ki jo danes priznava skoraj vsa znanost. (Le na vrhovih ališih danes tudi kritiko te teorije, ki pa bi celo tedaj, če bi jo ovrgla ali vsaj transformirala človeška skepsa, ki je izpremenila že toliko na videz trdnih resnic, ostala eno največjih izhodšč v človekovem spoznavanju prirode.)

Nova, povsem Darwinova pa je bila teorija o poglavitnih vzrokih te preobrazbe nižjih organizmov v višje: namreč prirodna in spolna selekcija. V boju za obstoj se ohranijo skoz dolge vekeve one vrste, ki imajo več pogojev za življenje, t. j. ki so sposobnejše in jačje, od padajo pa one, ki se pri njih pokaže, da nimajo za obstoj zadostnih pogojev. Tako so n. pr. nekoč mogočne prazivali (postavimo: savrjii) izgubile a sveta, ker vzlic svoji sili niso bile dovolj prilagodljive izpremenjenim geološkim pogojem. Ne odločuje tedaj samo moč, marveč tudi gibčnost, prilagodljivost, primernost. Spolna izbira pa opravlja tako izpopolnjevanje med poedinci; Darwin je navedel celo vrsto primerov, ki kažejo, da spolni izbor res obstoji kot nezavestna oblikujoča sila v vsej živi naravi; boljše, življenju primernejše oblike uspevajo v njem in prehajajo v popolnejše, slabše pa žrtvujejo individue tako, da jim dajo poginuti v neizprosnih borbi za obstoj.

O tej strani darwinizma, ki je povzročila celotno literaturo in se že skoraj 70 let pretresa na vseh vsušičih, v vseh naravoslovnih krogih kot eno izmed osnovnih vprašanj življenjskega (biološkega), so mnenja deljena. Obstoji vrsta inace, izmed katerih nekatere še postružejo Darwinov nazor (Weismann) in ga primerjajo tudi na družboslovje, druge pa ga skušajo omiliti in pokazati, da poleg borbe za obstoj deluje v prirodi še nekaka sila, ki jo mora zlasti podpreti človeški rod: namreč sila združevanja. Sodobni nauki o dednosti, ki imajo izhodišče pri velikem naravoslovcu Mendelu, podpirajo nazor o spolni selekciji in današnja evgenika se trudi, da bi kar najbolj zajela pogubo, ki prihaja človeškemu rodu od slabih dednih lastnosti. Problemi transformizma, t. j. vzrokov, ki ustvarjajo variacije in problemi dednosti let-leh, so v novejšem času poprijeli drugačno podobo, vendar o tem tu ne more biti besede. Vsekakor je Darwin s svojim raziskavjem odprl nova pota in za dolga leta razgibal duhove; biološko vedo je miselno neizmerno opodil in ji pokazal nekatera pota, ki jih mora prehoditi v morda neskončnem, a vendar ne brezupnem labirintu resnice o bistvu, začetku in razvoju življenja.

Največji hrup pa je povzročilo še omenjeno Darwinovo delo o postanku človeka. Darwin je res postavil podmeno, da obstoji filogenetska sorodnost med antropoidnimi (človeku podobnimi) opicami in človekom; skušal je svojo podmeno tudi utemeljiti, kolikor je bilo mogoče na osnovi takrat znanega paleontološkega gradiva. V znanosti ni nobena podmena, ki se vidi verjetna in ki ima za se kaj dokazov, odlično početje; zaradi nje se lahko vznemirjajo samo oni, ki jim še v naprej ni do resnice, ker še imajo svoj sistem na videz trdno podprt in nedotakljivih spoznanj. Petdeset let po Darwinovi smrti pa človeštvo v tem pogledu ni prišlo kdo ve kako daleč; velika in pomembna diskusija o izvoru človeka so vrši še vedno. Nekateri zagovarjajo danes podmeno, da so se človek in antropoidne opice razvile iz skupnega predhodnika, ki še ni znan, toda kdo naj pojami tajno, zakaj se je baš človek tako razvil in po inteligenci oddaljil antropoidnim opicam in zakaj so le-te v svojem razvoju zaostale? Problemi ostajajo problemi, toda znanost ni od danes do jutri; nje še čakajo tisočletja iskanja.

Darwinovega duha so nekateri skušali prokleti, vendar se mi ne bomo pridružili tej krivici, zakaj duh velikega samotarja iz Downa je bil plemenit in človeštvo brez dvoma koristen in prosperen. Razgibal je znanost 19. stoletja, utemeljil celo vrsto novih znanstvenih panog, obogatil skoraj vso področja človeške miali, in če je bil ali bo a katerega izgnan, ga ta usoda ni mogla doleteti, praden je izpolnil svoje delo in polnil kal novih spoznanj. S Charlesom Darwinom je umri pred 50. leti eden največjih predstavitev 19. stoletja, eden najslabnejših mož, kar jih je dala meštanska družba evropski kulturi — mož, ki je skušal tako doumeti zakone prirodnega dogajanja, kakor je Karl Marx skušal doumeti zakone zgodovinskega dogajanja. Naj se pri tem ali onem izvrši še taka revizija, nekaj bo ostalo za vse čase in človekova usoda na zemlji se bo v tem duhu izboljšala prej ali slej. —Zis.

KONEC.

Knjige na recept

Ruski listi pišejo, da se je v voroneškem okraju pojavil nenavaden način razpečevanja zdravstvenih brotur in knjig. Vse lekarne so dobile dovoljenje od vlade, da smejo na recepte prodajati tudi zdravniške knjige in brosure. S to akcijo se poleg lekarn bavijo tudi vse javne bolnice, ki so se morale obvezati, da bodo proti primerni odškodnini prodajale svojim namencem potrebne ativo. Zdravniki imajo takšne recepte že tiskane. Na receptu sta dva ali trije naslovi, katere zdravnik lahko poljubno izbere in predpiše. Ruska vlada je dala na razpolago 9 milijonov takšnih receptov in upa, da se bodo v doglednem času porabili v prid strežniškega osebja in bolnikov.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana, 12. apr. 1932.

Racija na brezposelnost. — Iz Bosne je prihajalo vsako leto k nam v Slovenijo polno delavcev, ki so dobili tu zaposlitev pri novih zgradbah. Zdaj pa so se razmere poslabšale in v Ljubljani in Sloveniji imamo sami toliko brezposelnih, da jih nastopajoča stavbna sezona še od daleč ne bo mogla zaposliti. Tudi če bi bilo stavbno gibanje tako živahno kot pred nekaj leti, bi imeli dovolj delavcev sami. Toda tudi z zidanjem hiš je nastal zastoj, saj stokajo stavbeniki, da letos ne bo dela. Kljub temu je prišlo v Ljubljano že nekaj skupin bosanskih delavcev, ki bi radi dobili delo. Dobili ga niso, sredstev za prenočišča in hrano nimajo, pa so tavalji po mestu. Takoj je prišla pomoč s strani policije, ki jih je polovila in poslala v domače občine.

Kaj je "čolbus?" — Nov izraz, ki so ga skovali ljubljanski reporterji za motorni čoln, ki ga je zgradil lastnik čolnarne v Ljubljani Franc Jančar. Ta čoln je dokaj velik in na motorni pogon, vozil pa bo z njim po Ljubljani do Vrhnike. Na tem čolnu bo prostora za kakih 12 oseb. Jančar je čoln zgradil sam, motor pa je vzel iz starega avtomobila in pravit, da bo kar dobro funkcional. Poizkusna vožnja se je obnesla. Zdalj treba še dovoljenja, pa se bo čolbusni promet začel.

Nesreča na Ljubljani. — Lani jeseni se je neki čoln z opeko potopil, zdaj pa se je zgodila spet podobna nesreča. V ponedeljek 11. apr. je velik čoln z opeko zadel z vso močjo v most pri Podpeči. Čoln je bil priključen na motorni čoln, ki je naglo močil in tamkaj na ovinku ni mogel uravnati težkega čolna z opeko. Tako je zadel lob most. Zahreščalo je, a most je vzdržal, pač pa se je čoln z opeko v nekaj minutah pogreznil na dno Ljubljanske.

Za kruhom . . . Iz Prekmurja hodijo množice delavcev čez potelje v inozemstvo ali v slavonske in banaške ravnine delat na polje, da se potem jeseni vrnejo z nekaj denarja domov za zimo. Te dni je spet odpotovalo s posebnim transportnim vlakom krog 500 sezonskih poljedelskih delavcev v Nemčijo. Druge pomladi jih je odšlo krog 5000, zdaj pa so nemški posestniki in veleposestniki sklenili, da bodo zaposlili predvsem domače brezposelne delavce. Tako jih je letos odšlo le 500.

Nesreča v gozdu. — V mariborskem bolnico so pripeljali iz neke okoliške vasi posestnika Franceta Pergerja, ki mu je pri sekkanju dreves v gozdu padlo neko deblo na nogo ter mu jo zmečkalo.

Na Jesenicah začeli delati. — Na Jesenicah, kjer so bili val kovinarji blizu štirih tednov izprti, so začeli spet z delom v nekaterih obratih. Nekaj sto jih je še ostalo za enkrat na cesti, a upajo, da bo v kakem tednu ves obrat vzpostavljen. Podjetje je ob izprtu delavcev govorilo, da ne more delati prej, da dobi posojilo od države. Posojila sicer niso dobili in o tem zdaj kar molijo, strokovne organizacije pa so s podjetjem sklenile novo kolektivno pogodbo, ki pa še ni do konca izdelana in se pogajanja še vršijo. Pristati pa so morali na 4 do 6 odstotno znižanje med. Sprejete pa so v novi kolektivni pogodbi določbe, ki v nekaterih pogledih zboljšujejo položaj kovinarjev.

Požar. — Pri Slovenjgradcu je posestnik Urš Jurč zgorela hiša in del gospodarskega poslopja. Že podnavi so se vžgale saje v dimniku, a so ogenj potušili. Kljub temu je neki sosed strážil ponoči, da bi se požar ne ponovil. Pri tem je zaspal, med tem so se saje znova vzele, vnelo se je podstrešno tramovje. Ko se je stražar prebudil, je bila že vsa hiša v plamenih. Pogorela je do tal. Škode 40.000 Din.

Mladi ponarejevalci. — Trgovci v Cerknici so opazili, da je začelo v njih blagajne več ponarejenih dvadinsarjnih novcev. Orogniki so kmalu odkrili ponarejevalke. Bili so to krog 14 let stari fantiči, ki so iz svinca modelirali prav čedne novce. Kar

težko jih je bilo razločevati. Ker so še mladoletni, bodo z njimi po svoje obračunali starši ter jim ob tej priložnosti razložili, kaj je zakon. Fantiči pa bodo lahko šli v kako kiparsko šolo, če imajo res tak talent.

Za mrtve proglašeni. — Po sklepu sodišča so mrtvi: Alojzij Oveč iz Gabrovke, Matija Trpin iz Žibersov, njegov brat Mihael Trpin, posestnik Matija Kováč iz Žirov, delavec Ivan Mekina iz Most, Josip Škrbinar iz Kamne gorice in čevljar Franc Pangeršič iz Zaloge. Vsi ti so menda odšli v vojno ali v Ameriko pred leti in se že dolgo časa ne javljajo.

Primorec-samomrilec. — Brezposelnik Anton Novak iz Koma pri Gorici je v iskanju dela prišel tudi v Sarajevo. Dolgo je že brez dela, silna beda ga je trla. Te dni se ji je hotel ogniti s samomrtilom. Prezrel si je žile. V težkem stanju so ga prepeljali v sarajevsko bolnico, kjer ga upajo ozdraviti.

Pocenitev kruha. — Ljubljanski peki so sklenili, da znižajo s 15. aprilom cene kruha na 3 do 4 Din za kilogram. Storili so to, ker se je cena moke znižala za 1 Din pri kilu.

Poslojpe Zadrugne banke v Ljubljani na Miklošičevi cesti je kupila Mestna hranilnica Ljubljanske in bo v njem otvorila svojo podružnico.

Po volitvah v Narodno skupščino so bili občinski odbori v mnogih krajih izpremenjeni. Odstavljeni oz. razrešeni so bili oziroma v njihovi funkciji, ki se ni udeležili volitev, in namestu njih imenovani drugi, ki so pri volitvah izvršili svojo nacionalno dolžnost. V Sloveniji je malo občin, kjer ni bilo treba menjavati odbornikov. Skoro vsak občinski odbor je bil zadnje mesece izpremenjen.

Dosmrtna ječa. — Slovenec Avgust Vrtnik od Sv. Primoža na Pohorju je v Orahovici pri Osijeku (Slavonija) lani 5. novembra umoril starega Janka Györfija in njegovo ženo Julijano. Te dni ga je osješko sodišče obsodilo na dosmrtno ječo.

Neznani samomrilec. — V Brezicah so opazili ljudje, da se je neki neznanec vrgel s savaškega mostu v vodo ter utonil. Iskali so truplo, ki ga pa niso našli. Narastla voda ga je odnesla s seboj. Nihče ne ve, kdo bi bil samomrilec.

Dr. Ferdinand Souvan iz znane trgovske družine ljubljanske je star 63 let umrl v nekem grškem sanatoriju. Po dovršenih izpitih za doktorja prava je kmalu odšel v Ameriko, kjer je postal avstrijski konzul ter služboval v raznih mestih Severne Amerike. Baj je tedaj storil mnogo dobrega za naše izseljence. Tako pišejo slovenski dnevniki.

Vode naraščajo. — V južnejših krajih so vedno bolj vznemirjeni zaradi naraščanja rek. Vse reke so se dvignile za več metrov nad normalo ter so povplavile že mnoge pokrajine. Zadržne dva dni tudi pomalem dežuje — celo snežiti je začelo, a kmalu prenehalo — in zato je bojazen pred naraščanjem rek tem večja. Ponekod z mrzlično naglico utrjujejo ogrožene nasipe.

Zaradi zniževanja plač državnim in privatnim nameščencem zahtevajo najemniki stanovanj povsod, da hišni posestniki znižajo najemnino, ker jih ne zmoro več plačevati. Polno stanovanj je odpovedanih in za maj se pričakuje splošno preseljevanje. Najemniki v mestnih stanovanjskih hišah so kolektivno naalotili na ljubljanski magistrat prošnjo, da se jim najemnina vzporedno z zniževanjem plač znižajo. Kolikor je mogoče, stavbna delavnost zadnjih let odpravila v precejšnji meri stanovanjsko krizo, toliko jo zdaj zniževanje med spet poostreje.

Šestdesetletnica Morsejeve smrti

Prešlo je šestdeset let, odkar je genialni Američan Samuel Finley Morse zatisnil za vedno svoje oči, potem ko je človeštvu daroval elektromagnetsko telegrafijo, katere omrežje bi lahko imenovali živčni sistem našega tehniziranega časa.

Ze dolgo pred njim je človeštvo skušalo najti metode, po katerih bi sporočalo svoje vesti v čim krajšem času na čim večje daljave. Davno pred odkritjem elektromagnetizma so bili v rabli svetlobni znaki v najrazličnejših variantah. Toda do odločilnega preobrata je prišlo šele z izumom elektrizacije po angleškem naravoslovcu Mihaelu Faradayu, s čimer se je uvedla elektrika v brzojavno službo. Zdravnik Soemmering je izkoristil pojav razkrajanja vode po električnem toku za konstrukcijo prvega električnega brzojavnega aparata na tem temelju: Oddajni aparat sprosti s pritiskom na gumb, ki sklene električni tok, v sprejemni postaji, kjer gre električni tok skozi posodo z vodo, majhen mehur v tej vodi — znamenje, da se je delček vode razkrojil. Z različnim številom zaporedno pojavljajočih se mehurčkov je Soemmering sestavil tudi brzojavno abecedo, ki je bila uporabna, toda zelo neokretna. Šele ko je Faraday odkril tudi pojav elektromagnetne indukcije, je prišel čas za praktičnejše električne brzojavne aparate in celo slavni matematik Gauss je skonstruiral takšnega. Odločilni korak pa je napravil z najpreprostejšimi pomočmi Morse, ki je bil po poklicu slikar in se je le v prostem času bavil s tehničnimi eksperimenti. Morse je izumil tudi brzojavno abecedo, ki je še danes v rabi. Svoj prvi telegram je poslal iz svojega ateljeja — kuharici v kuhinjo. Kakor le redki izumitelji, je Morse imel srečo, da je svet priznal njegovo delo še za njegovega življenja in mu omogočil brezskrbno eksistenco.

RAZNE VESTI

Delavska delegacija na potu Rusijo

New York. — Te dni je odpotovala v Rusijo delegacija 18 trade-unionistov. Poslala jih je organizacija "Priatelji sovjetske Rusije." Med njimi so tudi člani krajevnih unif, ki spadajo k Ameriški delavski federaciji. Eden od teh je Frank Kidnigh iz Denverja, kjer je aktiven v unijemskem gibanju že 36 let. Potovalne stroške so mu plačale nekatere denverške unije z namenom, da prouči razmere in po povratku poroča "resnico o Rusiji."

Velika zapletba opojnih pijač

New York, 5. maja. — Zvezni obrežni stražniki so večeraj zaplenili dve motorni ladji, na katerih se je nahajalo žganje in druge opojne pijače v vrednosti \$100.000. Moštvo je bilo aretirano.

ZA NAŠE FARMARJE

Piše Frank Lukancich

Petih nepodpisanih članov SNPJ iz Clevelanda, O., je želja, da bi povedal mnenje o vprašanju, kaj bi napravil na farmi, če bi imel en milijon dolarjev dodatnega denarja na razpolago za farmarijo?

Dragi sobratje! Stvar je malo težka, ker mi niso znane razmere v raznih deželah v Zdr. državah, ne cene raznega blaga, zemlje in drugih produktov. Hočem pa vseeno malo popisati, da ne boste rekli, da sem bil tiho. V prvi vrsti moram gledati, kako bi obrnil ta milijon, da bi se pravilno obrestoval, da bi bil na varnem in da bi poleg tega zaposlil še čim več brezposelnih in onemoglih članov SNPJ.

Naši člani so raztreseni po vseh državah. Posebno se nahajajo v skupinah po industrijskih krajih, kjer ni za farmarijo primerne prostora. Moje mnenje je, da bi se kupile farme le v takih krajih, kjer je rodovitna zemlja in se v premerilih severnih krajih. Ker so naše naselbine raztresene, naj bi zato tudi imeli po več takih farm v raznih državah, da bi na ta način zagotovili vsak brezposeln član priti do dela s čim manjšimi stroški v svojem okraju.

Recimo, da imamo 500 brezposelnih ljudi v New Yorku ali v Penni v silni potrebi, veliko farmo imamo pa v Californiji, Iowi, Texasu, Montani itd. Premislimo koliko bi nas samo vožnja stala, če si bi na ta način hotel kateri pomagati, da bi prišel na svoje mesto za kosom kruha. Mnogo članov želja bi bila vrniti se nazaj v kraj, kjer ga poznajo že mnogo let delodajalci. Če bi imeli farmo toliko oddaljeno, se ne bi izplačalo plačati vožnje ne za delavca ne za jednoto. Dobro bi pa bilo, da bi imeli več krajevnih farm po deželah, skupno pa centralo, kjer bi imeli tudi zavetišče.

Ker bi naložili kar milijon dolarjev v farmarijo, bi bilo to lahko. Recimo, da bi imeli krajevne farme tako raztresene, kakor imamo krajevne zastopnike. Vem, da se v nekaterih krajih bolje izplača farmarija kakor v drugih. Ker pa mi ne bi zato kupovali farme, da bi si koplili dobiček, pač pa zato, da bi pomagali svojim članom, zato ne bi smeli gledati na najboljše kraje. V krajih, kjer uspeva pšenica, bi sejali v prvi vrsti pšenico, v drugih krajih, kjer uspeva krompir, bi sadili krompir itd. V nekaterih krajih prav dobro uspeva ajda; tam bi nasejali mnogo ajde, ker ajdova moka je nekaterim Slovincem zelo priljubljena in je tudi zelo dobra za perutnino. Mnogo je krajev, kjer dobro uspeva koruza, ki se lahko porabi za ljudi — koruzna moka — drugo pa za živilo. Koruza se v prvi vrsti največ uporablja za kokoši, kakor tudi pšenica, ječmen, oves, droben krompir itd.

Kjer dobro uspeva zelje, bi ga lahko pridelovali in odposlali tja, kjer ne uspeva. Storki zelja so zelo priporočljivi za klajo raznim živalim, kuhani ali pa surovi, dobro zrezani. V nekaterih krajih dobro uspeva riž, ki je dober za ljudi in deloma za perutnino. V nekaterih krajih dobro obrodi sadje; tam bi dali čim več pozornosti na sadje. Vrtnarstvo je velike važnosti za vsakoga. Vrtove bi imeli v bližini mest, na onih farmah, katere bi bile bližje industrijskih krajev, na dobri zemlji, da bi je

ne bilo treba preveč gnojiti z umetnim gnojem, ki stane ogromne vsote denarja.

V nekaterih krajih države bi redili več kokoši in druge živine, kjer ni zemlja in pa podnebje prikladno za druge poljske pridelke. Nekateri kraji so bolj in drugi manj sposobni za rejo perutnine, živine itd. Vse to je treba v prvi vrsti dobro premisliti, da ne redimo živine ali pa pridelujemo stvari tam, kjer ne uspevajo.

Delavske razmere

Na "dobre" delavske razmere se ni več zanašati, da bi se še kedaj povrnilo kakor so bile, recimo, pred 10. leti. Edino to bi se slučajno prigodilo, če bi nastala kakva velika vojska, kakor je bila zadnja svetovna. V takem slučaju bi vse boljše moči odrinile na bojno polje, kar bi bilo dobro za delo, izčrpane moči bi pa ostale doma za industrijsko delo. Tak delavec pa ne bi mogel napraviti onega dela, ki ga je močan in izurjen delavec, ki bi odšel na bojno polje. Valed tega bi potrebovali mnogo več delavcev za razna industrijska dela in ravno tako bi bilo tudi na farmah. Promet industrije se bi ustavil na vseh koncih in krajih. Sedaj pa lahko rečemo, kako je pa bilo pred svetovno vojno, ko smo bili vsi povečini zaposleni.

Če človek malo pomisli, pa ima prav lahek odgovor. Imeli smo mnogo profesionaltov: rokodelec, izkušnih delavcev po tovarnah, jamah itd. Imeli smo razne učenjake in inženirje, ki so delali z nami in nam pomagali. Vse te moči so odšle v svetovno vojno, recimo, od 6 mesecev do 5 let. Torej, kaj nam je bilo tedaj storiti? Zapreti rudnike in tovarne? Ne. Enostavno se je v vsaki državi hitro učil dotičnega posla kdo drugi, pa je šel obrat naprej. Mogoče se je med tistim časom novi delavec priljubil kompaniji in mogoče tudi delal bolje nego stari. Ostal je stari na cesti, novi pa delal njegovo delo. Seveda, mnogo je bilo tudi poškodovanih in deloma sposobnih za tisto delo. Večinoma se je reklo, da ima novi delavec delo le za časa odsotnosti starega delavca. Ko se je pa vrnil stari delavec, je bil pa že novi bolj izurjen nego stari, in stari je bil poslan na cesto. Koliko smo pa zaposlili za lažja dela žensk, prej so pa to delo opravljali moški — in tako je ostalo tudi sedaj.

Medtem časom so se tudi izumili razni stroji in drugi pomočki, ki so nam odjedli kruh, da smo postali brezposelni. Danes imamo stroje, da zamoremo z enim delavcem toliko napraviti, kakor pred 25. leti s 25 ali pa še več delavci. Med vojno se je rabilo razno blago po raznih državah čedalje bolj, pa tudi ni bila produkcija tako velika valed odsotnosti izurjenih delavcev. Dalje se je produciralo tudi mnogo raznega blaga v vojne namene, tako tudi hrana, ki se jo je po nekaterih krajih valed vojne in drugih okoliščin več uničilo nego porabilo.

Vse to je dalo mnogo dela in zaposlenosti. Danes se nam pa vse to povračuje in se bo še povračevalo. Vse države so se s tem delovanjem do vrha glave zadolžile, danes pa gledajo, da bi na kak način prišlo do izhoda, zato je pa svetovna kriza. Denar je pa pri onih, kateri so imeli

Moderna kemija proizvaja diamante iz železa in kemikalij. Profesor kemije na kolumbijski univerzi, Ralph McKee, je mojster pri tem delu.

li med vojno največje trgovine in vse blago v svojih rokah. Lahko je spraviti od lačnega delavca papir, zlato in srebro, če je lačen, pa če ga ima še toliko. Lahko se tudi napiše v knjigo, da lastuje 5 ali pa 10 tisoč, denar je pa v prometu. Ravno tisti ga ima od delavca na razpolago, ki si ga sposodi na banki, katere trguje z njim. Tisti trgovec odda vsaj deloma tisti denar dalje drugemu večjemu trgovcu ali pa tovarnarju in tako se po malem "lagubi." Oh, kje je moj denar? Banka je tudi propadla.

Saj smo vendar pred 10. leti imeli še vse polne žepa (skoraj val) vsakovrstnega denarja, danes pa nič! Banke propadajo, trgovine, institucije in drugi alični zavodi. Delavci imamo prazne žepa, lačni in nagli smo in kar pojemo, še to moramo naprositi. Pogovarjamo se: "Nič, počakajmo boljše čase." Naše čakanje je vse zaman. Delavske razmere ne bodo prišle tako kmalu nazaj, kakor so bile, recimo, še pred 5. ali 7. leti.

Vaša država danes gleda, da bi si odpravila s čim manjšimi stroški in da bi producirala doma sama čim več industrijskih produktov, da bi ji ne bilo treba istih narodovati iz tujih držav in se posebno od tam, kjer je visoka valuta, to je; visoka denarna vrednost. Tukaj v naši državi imamo danes denar najvišje vrednosti na vsem svetu, zato je od nas tudi težko kupovati kako blago; ker pride predrago, posebno za one države, katere imajo nič vreden denar. Vaša država se v nakupu isogiba državi, ki ima visoko valuto. Ravno valed tega nimamo mnogo izvozov v druge države, v domači državi pa ne moremo porabiti in prodati toliko blaga, ker imamo nadprodukcijo.

Predno se izenači valuta z drugimi državami, bo vzele še dolgo, ker tudi tisti, ki imajo danes dosti denarja, tega ne marajo. Danes so nam prišle skoraj že druge države ponujati razno blago, katerega imamo dosti tukaj. Pred nekaj časa sem se celo iz Jugoslavije iz Zagreba dobil ponudbo za ene vrste ščetke, ki bi prišle mnogo ceneje nego tukaj izdelane. Država mora na tako blago naložiti visoko carino, ali pa še celo prepovedati uvoz, da se taka trgovina prepreči.

Upam, da sem o delavskih razmerah zadosti napisal ter da bo vsak lahko iz omenjenega sklepal, da ni treba pričakovati dobrih delavskih razmer, pač pa si moramo pomagati še za časa, da si ustanovimo vsaj življenje. S farmarskim delom ravno ne bomo obogatili, pač pa si lahko ustanovimo mesto, kamor bi se zatekli onemogli ali brezposelni člani SNPJ.

Milijon denarja

V prvi vrsti je treba pri denarju dobrega gospodarstva, da se ne naloži denar tja, kjer ne bi prinašal zadostnih obresti in da bi se ne zmanjšala vsota. Dajmo ga tja, kjer bi si pomagali z njim člani res sami sebi, to je onemogli in brezposelni. Ravno radi tega je treba dobro premisliti, kaj bi kupili in kje. Denar bi bil naložen na zemljišče bolj na varnem nego v bonidih. Ko bi imeli tako naložen denar na zemljiščih, oziroma farmah, bi si na ta način sami sebi pomagali s svojim lastnim denarjem.

Vodstvo
Vodstvo naj bi v prvi vrsti imel naš glavni urad SNPJ, ker bi bil tisti denar tam naložen, za katerega mora tudi danes skrbeti naš gl. odbor. Gl. blagajnik naj bi varoval imetje, katerega mora še pri jednoti tako tudi na farmi, da bi se blagajna ne skrčila. Predsedoval bi lahko cel stvari, celemu podjetju predsednik gospodarskega odbora, posebej bi morali pa imeti še gl. farmarskega tajnika, ki bi celo stvar vodil. Gl. blagajnik bi lahko ostal isti, kakor pri jednoti, samo da bi bil poleg gl. blagajnika tudi še za farmarskega. Z gl. poduradnike bi pa lahko izvolili enega ali pa drugega izmed gl. uradnikov, ali pa poseben podurad.

Vaša taka farma naj bi imela svojega okrbnika, ki bi jo vodil sporazumno s gl. uradom. Dalje, naj bi bili krajevni gl. uradniki obenem še uradniki teh farm, do gotove meje, če ne bi stvar pripadala gl. uradu v rešitev. Taki uradniki naj bi tudi od časa do časa nadzirali farmarsko delo.

Publikacija — glasilo

Za glasilo vseh teh farm pa naj bi uporabljal naš Prosveto in vanjo pisali dnevno eno stran samo za farmarijo in farmarsko izobrazbo. Da bi si napravili prostor v listu, naj bi zmanjšali zadnjo stran lista za polovico. Na četrti strani bi pisali roman ali povest, na drugo četrt strani pa dali oglase in druge potrebne stvari. Vesti iz Jugoslavije so tudi včasih preobširne in bi jih lahko eventualno skrajšali ali pa zmanjšali, da ne bi vzele toliko prostora. Glasovi iz naselbin so včasih tudi dolgi in nekateri brezposelnih, da bi jih tudi lahko skrajšali.

Na tak način si bi kmalu lahko pridobili prostor, katerega bi rabili za poduk o farmariji in za njena poročila. Razdelili bi lahko to stran na 7 kolon, vaša kolona bi bila posvečena eni panogi kmetijstva: 1. kolona za oglase, 2. za živinorejo, 3. čebelarstvo, 4. perutninarstvo, 5. vrtnarstvo, 6. poljedelstvo in sadjereja in 7. reja malih domačih živali. Razdelili bi po oddelkih na tak način, kadar bi bilo najbolj potrebno za gotove predmete v letnem času. V jeseni je zelo potrebno konzerviranje sadja in sočivja. Spomladi ali še pozimi vrtnarstvo, vmes tudi kaj o kuhi itd. To vse bi bilo dobro za domačo farmo in bi s tem pomagali še drugim posestnikom in rejcem razne domače živine.

Posebno se mi tudi vidi umestno, precej obširno opisati konzerviranje sadja in sočivja. Publikacija ali glasilo je takemu podjetju nujno potrebno. — (Dalje prihodnjik.)

Otroška zoologija

— Tebi manjkajo samo roge, pa bi bil popoln osel.
— Osel vendar nima rog.
— No, vidiš, da ti do osla nič ne manjka.

Trgovska politika

Bata se je baje na svojem polju v Indijo ustavil tudi pri peču.
— Kaj pa je hotel od njega?
— Prosil ga je, naj odpravi red bosonožcev.

All ste naročeni na "Prosveto"? Podpišite svoje list!

Prizor z zabave bogatih ameriških postapočev — konjske dirke — v Jamajci, Long Island, New York.

Arnost Adamič:

Kota v plamenih

iz cikla: Kota 428.

"Le boga zahvali, da nimaš družine," povzame Petrovec prekinjeno misel, ki mu ne da miru. "Snoči sem dobil pošto od doma. S Habetom sva iz iste vasi. Sestra mi piše, kakšne počenja Habetova žena Reza z oficirji in vojaiki. Vlačugari se, fienča dan in noč. Vsak ji je dober, samo da ima hlače. Vidiš Žižka, boje je, da sva samca. Nimaš skrbi in ugrizneš koder hočeš," evrke slino in z jezikom bezga za koščkom cigaretnega papirja, ki se mu je zataknil med zobe. Sele sedaj čuti, kako grenak je čik. Nekaj se mu obrne v duši in jezen izpljune, kar ima v ustih.

"Tfuj, taka baba. Še svojo hčer, kaj bo, dvanalet let morda, uči, kako naj si služi svinjski kruh. Vidiš, to je družina za pred pisko. Ta zaslepljenec Habe, da le na njo misli. Kadar pišem domov, mi naroča, naj jo pozdravim v njegovem imenu, čeprav ga menda ni dneva, ko bi ji sam ne pisal, ničrednici izgubljeni..."

"Ali mu ona nič ne piše?" poizveduje Žižka in opazuje zvezdo.

"Seveda mu piše. Vsa njena pisma mi da prečitati. Piše, koliko dela ima s posestvom. Kako prijazna je ljubljanska gospoda, ki prihaja po živce. Hčerka Pavla da se pridno uči. Kako da se ima in če bo kmalu prišel na dopust. Da bi ga že rada videla. Naj se kako izgovori. Če bi mu poslala telegram, da je kakšen sorodnik umrl in bi ga potem pustili. Kako je Habe srečen. Reče prevarani. Ko bi le vedel... Hudič! Čisto sem že mrzel. Tak kaj pa še čakamo? Naj že začno. — Vidiš, tako je, Žižka. Takšno je naše življenje." — Oba gledata v nebo in se predajata prijetno šumljajoči godbi vodovja kakor tisoči drugih okoli njih. Žižki ne da molčati.

"Če mu pa tako lepo piše in da naj pride, pa menda le ni tako zmešana in izgubljena kakor praviš," podvomti tiho.

"Ali veš, čemu bi ga rada domov?"

"Zato, ker ga ima še rada. Če bi bil doma, bi imela njega in bi ne hodila za drugimi. Slaba je, ker je ženska. Vse žensko so slabotne. Vojna je temu kriva. Koliko mrtvih, pohabljenih in zapeljanih. Habet je tudi udarila z ženo in otrokom, če je res kar trdiš. Zato bi ga rada domov, ker ji je sila. Jaz ji ne bi mogel zameriti," zagovarja Žižka in strmi v vihrajoče oblake. Prilaskuje pritajenemu šepetanju, ki prihaja iz vseh strani, kjer se pogovarjajo duše s stvarmi tega in onega sveta.

"Ti ji ne zameriš zato, ker ni tvoja. Jaz bi jo ubil in ti najbrže tudi, čeprav ti pravijo, da si dober miška." Če pa hočeš povohati, zakaj bi ga rada domov, ti pa povem: sestra mi je omenila v pismu, da je Reza noseča z nekim Madžarom. Ali se ti sedaj sveti odkod njeno hrepenenje?"

"Kdaj pa je bil Habe zadnjič na dopustu?"

"O ti miška! Miška! Predobro srce imaš za današnji svet. Habe je že dobri dve leti pri kompaniji. Od svetega duha pa menda ni apoplezja."

"Že dve leti! Ta ima pa srečo, da ga ni zadela kakšna smrt. Dve leti... Koliko časa bo še trajala ta morija?"

Is jarka je prišla vest:

"Po rum, komis in cigarete!"... Zdaj bo pa kmalu šturm... Saj res... šturm-napad! Skoro bi pozabili nanj. V zaledju ruma niso poznali, k večjem, če se je kdo spajdašil s kuharjem. Pred napadom ga pa tudi tukaj dele radi poguma. Pol litra pravega, dvajset dražja cigaret. Da bo vsak čas krvava ura, ve vsakdo. Rum počasi pogreva želodec. Leze v srce in glavo. Glava postane vroča. Srce za-

drhti. Malce hrepeni po nečem. Vse je nekam drugače. Lažje. Ali pa težje. Niti strašno. Samo tišči. Tišči okrog in lače duška...

"Nekaj, malo sreče je pa le užil ob ženi," mrmra Žižka.

"Pojdi no, pojdi! Ne delaj si skomin. Feldko mi daj, da grem fasat rum. Proketo mi stresa kosti," se okorno spravlja na noge Petrovec in išče feldko za pasom. Za jermen zatlači prste ob rok. Tam je prijetno toplo. Zagleda se v nebo in skuša uganiti nočno uro. "Okoli desetih bo," se pretegne, da ga strese po vsem životu. V črevah mu zakruli. Želodec je že davno prazen. Ko mu Žižka izroči feldko, se leno prestopi in pridruži mračnim postavam, ki tipljejo skozi temo, opotekaje se proti zavetju na krivini jarka, koder deli četovodja Kötli z zajemalko rum iz četnega kotliča, štruko komisa za tri ljudi in cigarete... Ledeni vetrč je utihnil, le včasih pa včasih nekje zabobni — nevihta ali kaj. Zrak se je učistil, da je silisti najtišji šum. Posamezni vojaki se utrjujejo iz teme. Slehrni pride iskat za tri ali štiri. S feldkami nemarno ropotajo, da vstajajo Kötli lasje od jeze.

"Zavrtena sodrga, ali mislite, da imamo žganje? Marš! Ti si že dobil! Naslednji! Za koga boš vzel?" lista po zaspehani beleznici in si sveti s žepno svetilko.

Nekdo našteva imena, Kötli dela pike. Prijetno diši po rumu. Naglič stoji na prstih za gručo, ki se je strnila okoli zavetja in vleče vojnajo ruma vase. Oben se pritiskne Petrovec. Tako je toplejše.

"To vam je krvav duh, ta rum! Meni se kar vzdiguje," šepče Naglič v gručo pred seboj, ki topo strmi v Kötli, njegovo zajemalko, notes in poročnika Petera. Ta se tiho pomenkuje s Kovačem, malim praporščakom. Zadaž in spradaž tema. Nemirne sence plešejo po vrecah, ki so zložene v zavetju.

"Rum mi smrdi! Kadar sem ga pil, zmerom smo šturmali," nadaljuje Naglič. "Strašno krvi je steklo. Fantje, nikar ne pijte. Po krvi smrdi. Po mladi krvi kakor je vaša..." davi tihe, boleste besede iz grla, kamor mu silijo debele solze zadrane groze, ki jo je užil v Galičji, največ pa na krvavem hribu monte-Gabrijelu in pod Gorico. Petrovec ga tolaži, v uho šepče. Gruča čakajočih steguje vratove in opazuje Kötli. S silo hoče preslišati Nagličovo tarnanje. Opazuje Kötli, Petera in Kovača.

"Stare je že dobil! Mrha! Bi rad švindlal, kaj?" robanti Kötli. Za koto štikrat zaporedoma počli kakor bi udaril v prazno dvorano s pavkami. Skozi ledeno noč zazvižgajo šrapneli — čimbom—fufufu—fufufu, in se divje razpočijo. Z rdečim zrnjem poskropijo grmovje tik nad zakonom. Gruča dvigne rame h glavi in pritlane okoli kotliča. Nepremična tišina. Celo dolgo uro... Ne... Zdi se tako. V točeli veter, ki se nikakor neče umiriti in ki zopet vzdigne, zastoče pridrušeno Naglič:

"Mene je. Kristus pomagaj! Mene je!!!"

"Kam?" ga oklene Petrovec okoli pasa.

"Kristus!!! Zakaj mene??? Za-kaj?" zatuli in se tišči z rokama za vrat. Noge mu klenčejo, da obvisi v Petrovevem objemu. Jok groze in obupa, krik po življenju, ki mu odteka med prsti. Bliznji molče priskočijo in pomagajo Petrovcu. Premočeno obele, v katerih utripa pod velo in umazano kožo toplo življenje, se pritiskajo ob smrtno ranjenega. Deset rok oklepa umirajočega kakor bi hotele zadržati uhajajoče življenje, kljubovati smrti, ki grozi tudi njim.

(Dolje prihodnjič.)

vzbuja pozornost. Med njimi jih je dosti, ki so bili prej organizirani in hodili po shodih—a če se sedaj dva tovariša srečata, se obrneta vsak na svojo stran. Sicer se pojejo in plešejo ti mladeniči, a sramota in stud jim je uničila duševnost, to niso več ljudje, so samo lutke. Videl sem nekega krojača-specialista za obleke novincev tega čudnega rokodelstva: hlače skrajša, napravi k srajci dekolte. Vsi pričakujejo in sanjajo o "princu," t. j. članu družine Hohenzollern, ki ima to navado, da pretepe vsakega mladeniča. Zato je v bližini, kjer stanuje "princ," vse polno teh ljudi, ki čakajo na "srečo."

Ni oficijelne statistike za moške vlačuge, a nekateri trdijo, da je teh nesrečnejših, ki se morajo radi bade prostituirati, na desetstisoče. Če pomislimo, da so ti mladeniči zdravi in močni, katerih roke so željne dela, moramo konstatirati, da je ta režim pač strašen, ker žrtvuje telesno in duševno zdravje mladih ljudi tem gnillim, degeneriranim starcem.

Svitanje... Zapeljevanje mladoletnih je sicer prepovedano v Berlinu—a policija gleda častitljive barabe, ki lovijo nezaposlene mladoletnike. Prepovedana je tudi črna borza, a se kljub temu zbira javno pod predsedstvom vladnega člana berlinske borze. Prepovedan je tudi znak "nacijev"—a Berlin je poln teh znakov in napisov proti Judom. Z levicariji se pa policija ne šali, za vsako najmanjšo stvar, a tudi brez te, jih pretepejo in zapirajo. Zato se ti skrivajo v zakotne kavarne na severu, tam se zbirajo in govorijo. A morda ravno zraven njih je druga kavarna "nacijev," ki skušajo izživati in seveda, če jih slučajno dobijo po grbi, so uboge žrtve.

Nacionalni socialisti sicer pravijo, da so proti kapitalizmu in ko bodo uničili židovske bankirje, bo dela dosti za vse. Tu in tam dajo brezposelnim hrano, da bi jih privabili v svoje vrste. Seveda voditelji ne pridejo v delavske četrti, oni ostajajo v centru, in kljub antisemitski tendenci, je med njimi dosti Judov. Seveda oni pač delajo, kar morajo, da rešijo svojo klaso,—tako so zanesli neopozornim v delavske vrste in to je dosti—mesto da bi se delavci borili proti velekapitalu, se pobijajo med seboj—kasa je seveda rešena, le kak bakšiš je treba dati.

Skoro vsako noč padejo strelji na severu; podnevi sicer govorijo in diskutirajo—a ponoči izbruhn vse sovraštvo radi bede in zaslepljenosti—kaj veleindustrija—ta je tako daleč, da je že abaraktan pojem—v bližini je Hans, ki je šel k tem nacijem, hlapcem velekapitala, si misli Fritz, on je izdajalec; nasprotno Hans meni, Fritz je revolucionar, on hoče vse uničiti in nered delati in zato je taka beda, ker le z disciplino se more kaj ukreniti—vsaj tako pravijo meščanski časopisi in tako se srečata dva zaslepljenca in strelji pokajo, in Hans, ali pa Fritz pade v mlaki krvi—vse to v sigurnost bankirjev in industrijecev, ki se smejejo v toplih sobah na mehkih blazinah.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (April 30, 1932), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravčasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen valed napakega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Nali zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta je \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.00 na leto, za pol leta \$2.00.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, za pol leta \$3.75, za član je \$6.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vsa leta pa \$9.00. Tudi stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo \$1.00 za poštnino.

Upravišstvo "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., Chicago

V Nemčiji je vse pripravljeno za prevrat—samo volje manjka. Kapitalizem razpada predolgo časa in na ostuden način, gnolba je zajela že bistvene dele organizma. Ko je Noskejeva vlada postrelila zadnje spartakiste, ni s tem rešila meščanske civilizacije, temveč je le začasno preprečila končni polom in to v neprecenljivo škodo človeške civilizacije.

Bodočnost? Zgodovina pozna le redke primere take tragedije, ki jo je prelat nemški proletarijat. Prenešel je vojno in lakoto, s stisnjenimi zobmi od studa je vlival kalone in ril pod zemljo pri Verdunu. Zenske so rodile degenerirance brez nohtov, zvutih teles, slepce in idiote. Kadar je zahteval pravico do življenja, so ga zopet stisnili k tlom. Dali so mu dela, kruha, mesa in streho. Zene so zopet zanosile. Kapitalizem s svojim blufom amerikanizma je zopet triumfiral, gradil, začel nove kabarete in celo križarke.

Sedaj so mu vzeli zopet streho, meso z lonca—zopet mora stradati in zmrzovati, zopet so ga navadili na bedo in na položaj brez izhoda. Uničujejo ga ne samo telesno, temveč tudi duševno. Obratun se je odložil, a ko zapade, bo še bolj grozen; zgodovine ni mogoče varati, ker se strašno maščuje.

(KONEC)

J. Locher:

Nočna južina

On in ona, razmeroma še malo časa poročena dvojica, sta se pozno vlegla k počitku.

Tedaj se je on oglašil:

"Inge..."

"Tiho! Zdaj bomo spali."

"Nu da, saj sem tudi jaz zaspal, ampak stvar je taka, da me je nocojšnje dolgo bdenje zlačnilo."

"Kaj? ... Lačen si? Po tej obilni večerji, ki sem ti jo bila pripravila?"

"Kaj pa smó prav za prav jedli?"

"Ali si že pozabil?"

"Želodec se ne spominja ničesar več."

"Nu, to se vidi, kako ti zaleže jed."

"Mar nismo jedli sardin z redkvicami?"

"Kako pa si se tega domislil?"

"Nu, pač zato, ker je to jed, ki jo ti najboljše pripraviš."

"Kaj, ali ti ne diši, kar ti kuham?"

"Pač, diši mi že, toda kaj morem za to, če hitro pozabim!"

"In zdaj menda ne misliš še enkrat večerjati?"

"Ne, tolikanj potratna pa ni moja domišljija. Ampak takole poldrugi košček z maslom namazanega kruha bi le snedel."

"Vedno lepše..."

"Krasno, pravim, krasno! In še malo klobasice in sira zraven. Prosim!"

"Kaj, jaz naj vstanem? Brez srčnež! Zdaj, ko tako lepo ležim v topli postelji, naj se dvignem z ležišča in grem v mrzlo kuhinjo, da ti obložim kruhke. Ne boš!"

"Nu, po pravici rečeno, tako sem si res mislil. Saj si vendar moja žena in gospodinja."

"Hvala za takšen poklon. Služkinje bi si gotovo ne upal buditi ponoči za takšno kapricco."

"Prav gotovo imaš prav."

"In zdaj me pusti na miru!"

"Inge! Poslušaj!..."

"Če si želiš obloženih kruhkov, izvoli vstati sam. Tako se spodobi za takšne reči."

"V tem mraku se vendar lahko prehladim."

"Mar misliš, da se jaz ne bom?"

"Seveda se boš, ampak pred oltarjem si mi obljubila pokorščino."

"Oprosti, o obloženih kruhkih v tako pozni uri ni bilo ne vprašanja ne obljube."

"Inge, saj me vendar ne misliš izstradati?"

"Če tako imenuješ to reč, pa bodi!"

"In če ti obljubim dva kovača?"

"Menda si ne domišljaš, da me boš kupil?"

"Pet kovačev!"

"Hvala, odklanjam."

"Petnajst kovačev."

"Misliš zares?"

"Da. Dvajset kovačev."

"Za par obloženih kruhkov..."

"Da. Petindvajset kovačev."

"Saj se ti vendar meša v glavi... To je vendar toliko, kolikor stane nov ženski klobuk."

"Prosim, odloči se hitro, če ne, znižam ponudbo na dvajset kovačev."

"Prosim hitro, hitro! Dva kruhka z maslom in z narezanim mesom, enega pa s sirom."

"Torej drži beseda? Petindvajset kovačev dobim?"

"Dobih jih. Častna beseda!"

"Dobro. Pa bodi. Za pet in dvajset kovačev trije obloženi kruhki..."

"Tvoja restavracija, draga Inge, je najdražja na svetu... Trije obloženi kruhki za petindvajset kovačev je pač najvišja cena, ki jo je kdaj kdo plačal za takšen skromen prigrizek..."

"Tukaj imaš, požeruh. Zdaj se lahko naješ!"

"Hvala, lepa hvala, srčna hvala. Ah, kako so vablivi ti kruhki!"

"Plačal si že, to je res, ampak tudi jaz sem lačna. Prosim!"

"Zal ne morem pomagati?"

"Tak daj mi no košček kruha z narezkom!"

"Oprosti, tak košček me stane nad osem kovačev..."

"Če pa te prosim!"

"Za takšne prošnje imam gluh ušesa. Tudi jaz sem poprej prosil, pa nisem bil uslišan, dokler nisem plačal."

"Huš, potem se nikoli več ne ogrejem. Sram te bodi!"

"Inge, veš, prav za prav ne razumem, kako moreš biti tudi ti lačna po sijajni večerji..."

"Ah, obloženi kruhki so tako mikavni. Daj, da vsaj malo prigriznem!"

"Samo pod pogojem, če mi plačaš."

"Kaj, kruhek, ki sem ti ga namazala z maslom in ti ga prinesla na posteljo, naj še plačam? Fej te bodi!"

"Vidiš, tudi jaz ga nisem dobil zastonj..."

"Kaj pa zahtevaš za prigrizek?"

"Za pol kruhka osem kovačev..."

"Osem kovačev!..."

"Odloči se takoj, sicer snem še drugo polovico sam."

"Stoj! Tega vendar ne boš trpel, da bi jaz gledala, kako boš vse sam snedel!"

"Ali plačaš osem kovačev?"

"Nu... Pa bodi!"

"Hvala. Prosim, izvoli. In zdaj lahko noč!"

"Od ostalih dveh kruhkov mi ne ponudiš niti grizljaja?"

"Ta bi res bila lepa!"

"Verjameš, da šele zdaj čutim lakoto?"

"Vidiš, s tem sem računal!"

"Nesramnež!"

"Kupčija je kupčija. Ali želiš tudi drugo polovico drugega kruhka? Za osem kovačem ti je na razpolago."

"Oderuh! Daj sem!"

"To ti diši! Želiš še drugo polovico tretjega kruhka?"

"Prosim! Daj!"

"Za devet kovačev, seveda."

"Izmeček! Naj bo."

"Vidiš, draga ženička, treba je plašč obračati po vetru, pravijo vremenoslovci. Petindvajset kovačev, ki si jih bila ti izsilila od mene, sem zdaj dobil nazaj. Osem in osem in devet—točno petindvajset! Zdaj pa lahko zaspiva. In povrh dobiš še poljubček od mene. Bila si res ljubezna in prijazna, da si mi preskrbela poldrugi kruhek..."

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebne agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njihovih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Berlin na zimo

Poroča iz Nemčije Ilya Ehrenburg.

Razen mestnega azila so v zadnjem času otvorili še nebroj privatnih—to je gotov zaslužek: 40 do 75 pf. za noč. V azilu Armade apasa vam zaračunajo prenočišče najbolj slano, povrhu vas prisilijo, da pojeate na tešče svete psalme. Toda dosti je ljudi, ki ne premorejo niti 40 pfenigov in te najdete v temnih kotih Tiergartna. Okoli 400 ljudi prenočuje pod železniško postajo v sredini mesta; takih katakomb je več v mestu, treba je lezti vanje po trebuhu; kajti potepuštvu je prepovedano in policija budno čuva.

Glad... Ulice v delavskih okrajih so prazne in mirne, samo nekatere so zjutraj polne ljudi, t. j. takih, ki kontrolirajo brezposelne izkaznice. Tupatam se celo čuje prijeten glas: "Iščemo dva tečaka." V odgovor nato se ne dvigne samo par rok, temveč več sto se jih poganja za delo. Podpore so različne, povprečno 9 mark na teden. Življenski minimum je 30 mark, brez obleke in obutve. Kako pa naj živijo z 9 markami? Ekonomisti velikih časopisov se za to ne zanimajo, imajo pač več opravka z drugo kalkulacijo: Koliko plača Nemčija brezposelne podpore—

to je preveč za njene moči—treba jih je znižati in rešiti domovino neznanega bremena—! Tako govorijo časopisi, katerih stolpci so polni humanizma, visokih metafizičnih misli in klasičnega človekoljubja. Kar se tiče brezposelnih, morajo pač živeti z 9 markami. Lansko leto so jim dajali tudi kurjavo, letos jo dobivajo samo tisti, ki imajo otroke, drugi pa lahko spijo na trgu v bližini Stettinerplatzja, kjer je para malo razgrela kamene.

Po berlinskih ulicah prepevajo delavci brez štrehe: "Vi, ki imate hišo in svetlobo, usmilite se nas, ki smo na cesti!" Do nedavno so ti potujoči peveci lahko zaslužili 2 od 3 marke na dan, sedaj pa le redkokdaj pade na tlak kak novc, beda je pač postala vsakdanja stvar in srce postaja vedno bolj trdo; tudi oni, ki so prej metali novce skozi okno, nimajo več denarja; to so prodajalke, šivilje, mali uradniki, ki imajo sicer še streho, toda žalostna pesem tuje bede jih več ne gane—ker že sami vsak dan bolj občutijo bedo.

Zločini strašno naraščajo: tatvine in pcestni napadi so vsakdanja stvar; čez 60 odstotkov tatvin so po policijski statistiki izvršili lačni brezposelni, komaj 40 odstotkov so jih izvršili poklicni tatovi.

Beda ubija ne samo ljudi, tem-

več jih moralno uniči: zvečer hodi po prehodu Unter den Linden, Tiergarten, Alexanderplatz na tisoče mladih ljudi med 15 in 25 leti. Mnogo jih nosi kratke hlače in poskušajo se žalostno smehljati in obračajo oči k tlom s prav ženako koketnostjo—to ni perversnost, pokvarjenost, moda—t. j. beda lačnih brezdomcev. Degenerirani bogataši celega sveta se zbirajo v Berlinu: Policija preganja kot povsod brezdomce in komuniste, toda je zelo tolerantna za vse vrste "ljubezni." Amaterji iščejo svoje žrtve najraje tam, kjer brezposelni kontrolirajo izkaznice. Za 2-3 marke izvajajo novince, sicer ta pljuje in ga je sram—toda kljub temu gredo—lačen trebuh ne pozna "morale." In tako postajajo profesionisti, ker dela ne dobijo nikjer.

Zvečer hodijo po ulicah in iščejo klientov, a je zelo slaba kupčija radi velike konkurence, komaj 50 pfenigov do 1 marke in pol.

Vlačuge... v hlačah... Bil sem v nekem malem kabaretu, kjer moški-vlačuge prikazujejo svojih kavalirjev.

Če vstopi slučajno kaka šenaka v kabaret, vsi jo poželjivo gledajo—so pač zdravi in normalni ljudje. Toda v tem trenutku vstopi kak upokojen polkovnik z visokim ovratnikom, navihanimi brki, ki še vedno